

Rang Leksemasining Turli Ma'nolariga Izoh Berilishi Masalalari

Axmedova Go'zal Yusufvna¹

Annotatsiya: Maqolada olamning tabiiy tasvirining muhim qismini tildagi rang nomlari tashkil qilishi, rang ko'rish vositasida o'zlashtiriladigan ma'lumotlarning eng muhim tarkibiy qismi ekanligi, biz yashab turgan olamda barcha ranglarning umumiyliigi tilda olamning rangin tasviri sifatida ifodalangan rang maydonini aks ettirishi, lingvistik nuqtai nazardan rang mental lingvomadaniy fenomen ekanligi, "O'zbek tilining izohli lug'ati"da rang leksemasining turli ma'nolariga izoh berilishi masalalari tadqiq etiladi.

Tayanch so'zlar: "olam manzarasi", rang maydoni, nurlanish spektri, emotsional-ekspressiv, mantiqiy-semantik, ramziy, estetik, milliy-madaniy axborot, mental lingvomadaniy fenomen, mental kategoriya.

Inson til orqali olamni bilish, anglash jarayonida uni tartibga solish, obyektiv borliq hodisalarini nomlashga intiladi. U o'zini qurshab turgan olam uzvlarini sezgi organlari yordamida his qiladi, boshqalarga solishtiradi, farqli va o'xshash belgilarini aniqlaydi, so'ngra muayyan xulosaga keladi [1; 448]. Shu tariqa olam haqida til egalarining bilimlari to'planadi, insonni o'rab turgan olamning tasviri, qiyofasi yaratiladi. Bunda turli fan sohalari bo'yicha yetuk mutaxassislar, olimlar tinimsiz izlanishlar olib boradilar, tajriba-sinovlar o'tkazadilar va shu asosda voqelikning umumiy xususiyatlari hamda qonuniyatlari haqida o'zlarining yaxlit g'oyalar tizimini yaratadilar. So'nggi yillarda ushbu tizimga nisbatan "olam manzarasi" degan termin qo'llana boshladi. Mazkur tushuncha qisqa muddatda turli sohalar – falsafa, gnoseologiya, kognitologiya, psixologiya, tilshunoslik, madaniyatshunoslik va boshqa sohalarning terminiga aylanib, turli aspektlarda son-sanoqsiz tadqiqotlar bajarildi.

Zotan, olamning ilmiy manzarasi hissiy idrok va subyektiv baholashga emas, balki obyektiv ma'lumotlar va tadqiqot natijalariga asoslangan fundamental ilmiy tushunchalar va tamoyillarni umumlashtirish va sintez qilish natijasida quriladi. Ya'ni har bir fan insonlarning olamni kuzatishi, bilishi jarayonida, uning natijasida paydo bo'ladi [2; 82-88]. Til insonni o'rab turgan olamning turli xil – tabiiy, ilmiy, e'tiqodiy (diniy), estetik kabi manzaralarini ifodalaydi. Olamning tabiiy tasvirining muhim qismini tildagi rang nomlari tashkil qiladi. Rang ko'rish vositasida o'zlashtiriladigan ma'lumotlarning eng muhim tarkibiy qismidir. Biz yashab turgan olamda barcha ranglarning umumiyliigi tilda olamning rangin tasviri sifatida ifodalangan rang maydonini aks ettiradi [3; 82-87].

Rang (ingl. *colour*, rus. *цвет*, frans. *couleur*, nem. *farbe* va hk) *tor ma'noda* fizik hodisa – moddiy jismlar tarqatgan yoki qaytargan nurlanish spektriga mos ravishda yorug'likning muayyan ko'rish tuyg'usini hosil qilish xossasi, *keng ma'noda* o'zida emotsional-ekspressiv, mantiqiy-semantik, ramziy, estetik, milliy-madaniy axborotlarni saqlaydigan, insonning his-tuyg'ulariga keskin ta'sir eta oladigan tushunchani anglatadi. U insonning tashqi va ichki olamini jonlantiradigan, to'ldiradigan, ruhlantiradigan, boyitadigan keng qirrali hodisadir. Lingvistik nuqtai nazardan rang mental lingvomadaniy fenomen hisoblanadi.

Ma'lumki, bizni o'rab turgan olam turfa ranglardan tashkil topadi. Ma'lumotlarga ko'ra inson 2 millionga yaqin rang turlarini ajratish layoqatiga ega bo'lib [6; 216], umri davomida atrofidagi olam bilan bog'liq o'zlashtiradigan axborotlarning qariyb 80 foizini ranglar vositasida anglaydi [7; 35-40]. Biroq shunga qaramay, dunyo tillarining birortasida faol ishlatiladigan rang nomlari ikki yuzga ham yaqinlashmas ekan. Manbalarda keltirilishicha, zamonaviy rus tilida 130 atrofida, ingliz tilida 154, nemis tilida 120 atrofida rang nomi mavjud [8;1-14]. O'zbek tilida faol qo'llanadigan rang nomlari

¹ Qarshi davlat universiteti "Lingvistika" kafedrasida o'qituvchisi (O'zbekiston)

50taga ham yetmaydi. Vaholangki, “O‘zbek tilining izohli lug‘ati”da 130ga yaqin rang nomi keltirilgan bo‘lib, ularning aksariyati bugungi avlodga deyarli tushunarli emas.

Har bir millat, har bir inson olamni o‘zicha, o‘z imkoniyatidan kelib chiqib anglaydi. Shu bois muayyan rangning ham turli millat vakillarida, turli sohalarda, hatto bir millatga mansub turli kishilarda tushunilishi, anglanishi, tanilishi va ta’siri turlicha bo‘ladi. Ya’ni muayyan rang kimgadir yoqimli bo‘lsa, kimgadir yoqimsiz, noxush; kim uchundir tinchlantiruvchi, kayfiyatni ko‘taruvchi bo‘lsa, kim uchundir diqqatni tortuvchi, asabga teguvchi bo‘lishi mumkin [9; 18]. Hatto insonlar orasida rang turlarini farqlashda ham o‘ziga xos sezgi organlariga ega bo‘lganlar (daltoniklar) uchraydi. Shuningdek, turli sohalarda ranglarning tushunilishi ham o‘ziga xos. Masalan, *yashil rang – psixologiyada* eng tinchlantiruvchi, sokin rang (stress holatidagi yoki ruhiy zo‘riqqan odamga yashil tabiat qo‘ynida bo‘lish tavsiya etiladi); **tibbiyotda** tanani dam oldiradigan, tetiklashtiradigan, hayotbaxsh rang (tayanch-harakat sistemasi faolligini oshirish, qon bosimini tartibga solish, qon tomirlarini kengaytirish, bo‘g‘im va bosh og‘rig‘ini qoldirish xususiyatiga ega); **marketologiyada** omad keltiradigan, jiddiy odamlarning diqqatini tortadigan sokin rang; **islom ta’limotida** eng muborak ranglardan hisoblanib, jannatdagi bog‘lar, jannat ahli libosi rangini bildiradi. U “Qur’oni karim”da eng ko‘p uchragan rang nomi bo‘lib, o‘z ma’nosida yomg‘irdan keyingi daraxt, ekinzor va yerning rangi, ilohiy ma’noda jannatda mangu qoluvchilar, jumladan, yosh bolalar libosining rangi, jannat ahliga beriladigan yostiq jildi rangi, umuman, jannatdagi bog‘u rog‘lar rangi sifatida talqin etiladi [10; 193; 195; 201].

Xullas, rang o‘zida hissiy, semantik, ramziy, estetik, madaniy axborotni saqlaydigan fenomen bo‘lib, turli fan sohalari – fizika, estetika, dizayn, psixologiya, fiziologiya, marketologiya, tilshunoslik, adabiyotshunoslik, falsafa, madaniyatshunoslik, san’atshunoslik va boshqa sohalarning tadqiq obyekti hisoblanadi. Shuning o‘ziyoq rang tushunchasining naqadar murakkabligi, ko‘p qirraligidan dalolat beradi.

Har bir soha rangga turlicha izoh beradi. Masalan, **fizika** rang talqinida optik diapazondagi elektromagnit nurlanishning fiziologik ko‘rish sezgisi asosida fizik, fiziologik va psixologik omillarga bog‘liq holda hosil bo‘lgan subyektiv baho nazarda tutilsa, **lingvokulturologiya** rangga *moddiy olamdagi mavjudliklarning o‘ziga xos xususiyatlarini tavsiflaydigan, ko‘rish vositasida idrok etiladigan va muayyan nomlar orqali tilda ifodalanadigan universal mental kategoriya* [11; 24] deb qaraydi.

“O‘zbek tilining izohli lug‘ati”da rang leksemasining 7ta ma’nosiga izoh beriladi. Lug‘at maqolada rang vokabulasi bosh ma’nosi talqinida “bo‘yash uchun ishlatiladigan modda, bo‘yoq” semasi yetakchilik qiladi:

RANG [f. - tus, rang, bo‘yoq] **1** Bo‘yash uchun ishlatiladigan modda; bo‘yoq. Quruq rang. Ipak bo‘yaydigan rang. Rang bermoq. *Stadion remont qilina boshlagan, panjaralar qizil, sariq rangga bo‘yalgan.* «Yoshlik».

San’atga oid termin ekaniga ishora qiluvchi *snt.* pometasi bilan berilgan 2-ma’no talqinida “rangtasvir vositasi” semasiga tayaniladi:

2 *snt.* Rangtasvirning asosiy ifoda va tasvir vositasi.

3-, 4-ma’nolarda *narsa, buyumning o‘ziga xos bo‘yog‘i, rangi* nazarda tutiladi:

3 Narsalarga surtilgan yoki singdirilgan bo‘yoq, sir. *Shipi sharqcha naqshdor uy, naqshlari eskirib, rangi xiralangan, lekin hali diqqatni tortarlik holda.* Oybek, Tanlangan asarlar.

4 Biror narsaning o‘ziga xos bo‘yog‘i; tus. Rangi sariq ro‘mol. Hayvonlarning muhitga moslashadigan rangi. Olmaga rang kirib qoldi. *G‘o‘zalarning rangini ko‘rgan sari, ichginam tuzday achiydi.* N.Safarov, Jasoratning davomi. *Ovqat pishdi. Qozonning zangi chiqib qoraygan go‘jaga qatiq ham rang kirgizolmadi.* A.Qahhor, Anor.

5-ma’no talqinida esa bevosita inson tana a’zolari, xususan, yuzining rangi orqali uning jismoniy holati (*rangida qoni yo‘q, rangi ketib qolmoq*), turmush tarzi (*rangi siniqmoq*), ruhiyati (*rangi bo‘zday*

oqardi, rangi oqarib, bo'zarib ketmoq) bilan bog'liq axborot uzatilishini kuzatish mumkin:

5 Kishining yuzidagi qizillik darajasi. *Uning rangida qoni yo'q. Uning rangi qip-qizil. Rang ko'r, xol so'r.* Maqol. *Tursunoy bilan Sharofashning rangi bo'zday oqardi.* Oybek, Tanlangan asarlar.

Rangi ketib qolmoq Yuzida dard, og'riq, uyqusizlik azobi namoyon bo'lmoq; ozib, to'zib ketmoq. – *Ranging ketib qolibdi, – dedi u Dilfuzaning ko'zlariga tikilib.* O'.Hoshimov, Qalbingga quloq sol.

Rangi siniqmoq *Yodgor uning rangi siniqib, ko'zlari kirtayib qolganini sezar, iztirob chekib yurganini bilar, yugurib borib, qo'lidan tutgisi, «men seni sog'inib ketdim axir», degisi kelar, ammo jur'ati yetmas, bunday qilishga o'zini haqsiz deb bilar edi.* O'.Hoshimov, Qalbingga quloq sol. **Rangi o'chib ketmoq** 1) rangi oqarib, bo'zarib ketmoq. *-Haqorat qildi! – dedi Iskandarov anchadan keyin tilga kirib. U rangi o'chib, o'rnidan turib ketdi: – Nega meni haqorat qilding, iflos!* O'.Hoshimov, Qalbingga quloq sol; 2) ko'chma ozayib qolmoq, barakasi uchib ketmoq. Ikki-uch olishdayoq laganning rangi o'chib ketdi. G'.G'ulom, Shum bola.

Lug'atda 6- va 7-raqamli izohlar *ko'chma* pometasi bilan berilib, metafora asosida hosil bo'lgan kontekstual ma'nolar talqiniga bag'ishlanadi:

6 ko'chma Gap, nutq, ohang va sh.k. dagi nozik bo'yoq, tus; ko'rinish, jilva. *Bir zumdan keyin yana ayni tovush parvoz qildi. Ammo o'zga maqomda.. ko'ngilni yana qattiqroq sehrlovchi.. ranglar bilan.* Oybek, Tanlangan asarlar. *Bir-ikki kun miyonasidagi kechinmalar turli rang bilan uning uyquli dimog'ida akslana boshladilar.* A.Qodiriy, O'tgan kunlar. *Eng yaqin kishilaridan ham yashirib yurgan, allaqachon o'tmish daftarlarida rangi xiralashib ketgan xotiralar birdan tug'yon urdi.* O'.Hoshimov, Qalbingga quloq sol. *Rangi ham, tusi ham namoyon dunyo, Qirqmi ellik bu, umr o'rtasi.* A.Oripov, Yillar armoni.

7 ko'chma Jonlilik, fayz. *Toshkentlik mashhur bir boyning xasisligi haqida eng keyingi, hali hech kimning qulog'iga chatilmagan latifalar suhbatga “rang” berib turar edi.* Oybek, Tanlangan asarlar [11; 688].

Izohli lug'atda *rang* leksemasi talqini o'ta umumiy bo'lib, asosan, uning bo'yash uchun ishlatiladigan modda, rangtasvir vositasi, shuningdek, narsa, predmet, inson tanasi rangiga nisbatan ishlatilishiga diqqat qaratilgan. Xuddi shuningdek, “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi”da ham *rang* leksemasi ikkita alohida tushuncha, alohida leksema sifatida keltirilib, birinchisida uning fizik xususiyati “moddalar chiqargan yoki qaytargan nurlanish spektriga mos ravishda yorug'likning muayyan ko'rish tuyg'usini hosil qilish xossasi”, ikkinchisida tasviriy san'atda tushunilishi – “rang-tasvirning asosiy ifoda va tasvir vositasi. Rang orqali rassom mavjud borliqni o'ziga xos xususiyatlari bilan haqqoniy aks ettiradi” [12; 62] nazarda tutiladi.

Ko'rinib turibdiki, o'zbek tilidagi har ikki me'yoriy lug'atda ham *rang* tushunchasi talqinida uning tilshunoslikda tor tushunilishiga oid ma'lumotlar ifodasini topgan. *Rang* nomlarining emotsional-ekspressiv, mantiqiy-semantik, ramziy-metaforik, estetik ta'sir etish, milliy-madaniy axborotlarni tashish bilan aloqador funksional-semantik xususiyatlari haqida qaydlar deyarli uchramaydi. Zero, *rang* tushunchasi ham, uning nomi ham milliy-madaniy, etnik xususiyatga ega bo'lib, tilshunoslarni uning fizik hossasi, ranglar spektridagi o'rni emas, balki *rang* semantik maydonidagi o'rni, taksonomiyasi (sistematikasi), leksik-semantik munosabatlari (sinonim, antonim, graduonim va hk), *rang* semali atov birliklarining struktur-grammatik tuzilishi, derivatsiyasi, yasalish qoliplari, qarindosh va boshqa genetik asosli tillardagi muqobillari hamda ularning izohli, tarjima lug'atlarda leksikografik talqin qilish masalalari qiziqtiradi.

Jahon tilshunosligidada *rang* nomlarichalik tadqiqotchilarning diqqatini ko'p jalb qilgan soha bo'lmasa kerak. Hozirgi qadar *rang* nomlari, ularning tasnifi, semantikasi, nomlanish prinsiplari, *rang* komponentli terminlar, nomenlar lingvosemiotik, lingvomadaniy, psixolingvistik, lingvopoetik, lingvokognitiv, konseptologik va boshqa nuqtayi nazarlardan turli aspektlarda atroflicha o'rganilgan [13; 210]. *Rang* nomlarini o'rganishning o'ziga xos an'anasi, metodologiyasi va tarixi yuzaga kelgan bo'lib, bu tilshunoslikda *rang* lingvistikasi degan yo'nalishning yuzaga kelishiga sabab bo'lgan [16; 197-207]. *Rang* lingvistikasining markaziy tushunchasi *rang* leksik guruhlarining ajratilishi

hisoblanadi. Har bir leksik guruh o'ziga xos tuzilish va semantik ko'lamining mavjudligi bilan xarakterlanadi. Rang semali atov birliklarini o'rganish asosida atrofimizdagi olamning milliy lisoniy manzarasida ranglarning o'rni, uning ontologik, kognitiv, sotsiolingvistik, psixolingvistik, etnolingvistik, lingvomadaniy jihatdan kompleks yondashish yotadi [17; 47]. Шу сабабли айни пайтда жаҳон тилшунослигида рангларни ўрганишнинг қуйидаги аспект – йўналишлари юзага келган:

qiyosiy yo'nalish – ranglar semantikasining turli madaniyatlarda turlicha ekanligidan kelib chiqib tarjima jarayonlarida kelib chiqadigan muammolar tadqiqi bilan shug'ullanadi;

tadrijiy yo'nalish – rang nomlarining tarixiy, etimologik taraqqiyot bosqichlari, inson tafakkuri va jamiyat taraqqiyoti bilan bog'liq holda antik davrlardan to hozirgi kunga qadar ranglar semantikasining o'zgarib borishi jarayonlarini tekshiradi;

psixolingvistik yo'nalish – rangni lingvistik o'rganishning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, rangni idrok etishning hududiy, kasbiy, yosh va boshqa omillarga bog'liqligi, rangning inson hissiyotlarini ifodalash xususiyati, rang etaloni haqidagi g'oyalarning assotsiativ tabiati, ranglar yuzasidan psixolingvistik tajribalar o'tkazishga asoslanadi;

kognitiv yo'nalish – rangga asoslangan terminlarni talqin qilish muammolari bilan shug'ullanadi. Rang konsepti doirasida rang nomlari talqini, aniq va mavhum rang nomlari, ularni ifodalash vositalari, olamning lingvo-rangli tasvirini shakllantiruvchi vositalar, olamning lisoniy manzarasini yaratishda rangga asoslangan terminlarning o'rni, rang asosli terminlarning bilish jarayonlaridagi roli, ularning o'rindoshlari, rang genezislarini mohiyatining lingvistik universalialarda namoyon bo'lishi kabi masalalarga diqqat qaratadi.

lingvomadaniy yo'nalish – ranglarning milliy-madaniy merosning tarkibiy qismi sifatida xalqning etnolingvistik madaniyatida konsept sifatida mavjud ekani, kommunikatsiya talablaridan kelib chiqib muayyan tilda olamning rangli tasviri yuzasidan o'ziga xos jihatlarning yuzaga chiqishi, idiolektlarda rang nomlarining ishlashi, shoir, ijodkorlar uslubida ranglarning individual tasviri kabi masalalarga diqqat qaratadi;

etnolingvistik yo'nalish – rang asosli leksemalar semantikasida etnik muhitning ta'siri, etnoustuvorlik tushunchasi va etnorelevant rang nomlari, ularni aniqlash mezonlari, etnolingvistik rang tasvir va belgilar, muayyan rang bilan bog'liq konnotatsiyalarning etnolingvistik xarakteri va aksiologik belgilari, ranglar talqinidagi etnolingvistik tafovutlarni aniqlashda qiyosiy tahlilning o'rni, turli tillardagi ranglarni qiyosiy o'rganish asosida muayyan etnik qatlamlarning madaniy jihatdan xoslangan belgilarini yoritish va boshqlar xususida bahs yuritadi;

lingvosemiotik yo'nalish – ranglarning semiotik xususiyati, til belgilar tizimida tutgan o'rni yuzasidan izlanishlar olib boradi;

institutsional yo'nalish – rang asosli leksemalarni mustaqil fan sifatida maxsus o'rganish, ilmiy sohaning barcha zarur talablari – tadqiq obekti, predmeti, aniq maqsad va vazifalari, tadqiq metodlari, o'ziga xos terminologik tizimi, ilmiy ta'minoti va boshqalarga ega bo'lgan rang lingvistikasi sifatida tadqiq qiladi;

terminologik yo'nalish – rang asosli barcha har qanday turdagi terminlarini tahlil qilish, ularning til xususiyatlari va sohaviy tabiati, boshqa terminotizimlar tarkibidagi rang asosli terminlar bilan munosabati va boshqalar o'rganadi;

ontologik yo'nalish – rangni ekstralingvistik omillar, tabiiy – fizik hodisa sifatida o'rganish, ularning ontologik jihatdan tasnifi, rang nomlari va ularning turli darajalariga ko'ra nomlari nomenklaturasi, ranglarning och yoki to'qligi, yorqin, to'qligiga ko'ra o'lchovlari, rangga oid axborotlarni saqlash vositasi ekanligi kabilari bilan shug'ullanadi [17; 32].

Umuman, ranglar semantikasi antik davrlardan olimlarning diqqatini tortgan va dunyoning aksariyat tillarida rang nomlari talqiniga bag'ishlangan son-sanoqsiz lug'atlar ham tuzilgan. Masalan, N.S.Feldingning "Ranglar haqida lug'at" ("A dictionary of colour"), A.Meerz va M.R.Paullarning

1930-yilda Amerikada chop etilgan “Ranglar lug‘ati” (“A Dictionary of Colour”), I.A.Petersonning 2003-yilda Londonda chop etilgan “Ranglar haqida lug‘at”i (“A Dictionary of Colour: A Lexicon of the Language of Colour”, V.K.Xarchenkoning 2009-yilda Moskvada chop etilgan “Ranglar lug‘ati” (“Словарь цвета: реальное, потенциальное, авторское”) va boshqalarni sanab o‘tish mumkin.

Modomiki, inson borliqdagi sanoqsiz ranglarni ajratish imkoniga ega ekan, ularni o‘z nomi bilan atashga ham ehtiyoj sezadi. Ushbu ehtiyoj boshqa tillardan bo‘lsa-da, ko‘plab rang nomlarining o‘zlashtirilishiga sabab bo‘ladi. Bu esa mavjud lug‘atlar, xususan, “O‘zbek tilining izohli lug‘ati” hamda izohli lug‘atda qayd qilinmagan, shevalarda uchraydigan mental-lingvomadaniy fenomen hisoblangan rang nomlarini aniqlash, qarindosh va boshqa genetik asosli tillardagi muqobillari bilan qiyoslash hamda ularni maxsus izohli, tarjima lug‘atlarda zamonaviy leksikografik tamoyillar asosida talqin qilish vazifasini oldimizga qo‘ymoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Нурмонов А. Танланган асарлар. III жилдлик. I жилд. – Тошкент: Akademnashr, 2012. - 448 б. – Б. 13.
2. Козлова Н.Н. Цветовая картина мира в языке / Н.Н. Козлова // Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия: Филология, история, востоковедение. - 2010. - №3. - С. 82-88.
3. Гатауллина Л.Р. Лингвоцветовая картина мира: аспекты изучения // Семантические категории в разных лингвистических парадигмах: Сб. науч. ст. Уфа, 2005.
4. Козлова Н.Н. Цветовая картина мир в языке / Н.Н. Козлова // Учёные записки ЗабГУ. Серия : Филология, история, востоковедение. – 2010. – Вып.3. – С. 82–87.
5. Хохлачкина Е.Ю. Цветовая картина мира английского языка // Гуманитарные научные исследования. 2017. № 6 [Электронный ресурс]. URL: <https://human.snauka.ru/2017/06/24195>;
6. Василевич А.П. и др. Цвет и названия цвета в русском языке. – Москва: URSS, 2005. – 216 с. – С.4.
7. Tropina T.N. Color meanings in the teaching of color science // THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF FINE. № 1, 2018. – С.35-40
8. Воробьев Г.Г. Информатика цвета // НТИ. Серия 2: Информационные процессы и системы. – 1998. – № 12. – С. 1–14.
9. Алымова Е. Н. Цвет как лингвокогнитивная категория в русской языковой картине мира: автореф. дис. ... канд. филол. наук. – СПб., 2007. – 18 с
10. Muftiy Abdulmatin. Al-Amsal va al-alvan fi al-Qur’an al-karim. – Karachi: Maktabai Umar faruq, 2010. – B. 193; 195; 201.
11. Ўзбек тилининг изохли луғати. 5 жилдли. 3-жилд. Т.: «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти. 2006.-688 б. Б.-348
12. Ўзбекистон миллий энциклопедияси. Р ҳарфи – Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти. 2004. – Б. 62. // www.ziyouz.com кутубхонаси
13. Berlin B. Basic Color Terms: Their Universality and Evolution. Berkeley: University of. California Press, 1969. 210 p.
14. Kay P., McDaniel, Ch. K. The linguistic significance of the meanings of basic color terms / P. Kay, Ch. K. McDaniel // Language, 1978. Vol.54. №3. P. 610 – 646.
15. Кульпина В.Г. Программа спецкурса “Актуальные проблемы лингвистики цвета как научного направления сопоставительного языкознания”. Методология лингвистики цвета // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2008. № 2 – С.197-207.

16. Жаркынбекова Ш.К. Языковая концептуализация цвета в культуре и языках: автореф. дисс. докт. филол. наук. Алма-аты, 2004. – 47 с.
17. Кульпина В.Г. Теоретические аспекты лингвистики цвета как научного направления сопоставительного языкознания: автореф. дис. ...докт. филол. наук / В.Г. Кульпина. М., 2002. 32 с.

